

**Міністерство освіти і науки України
Національна академія педагогічних наук України
Асоціація університетів України
Одеська обласна державна адміністрація
Одеська міська рада
Одеський обласний інститут удосконалення вчителів
Освітньо-культурний центр «Інститут Конфуція»**

**ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО**

МАТЕРІАЛИ

ІІІ МІЖНАРОДНОГО КОНГРЕСУ

**«ГЛОБАЛЬНІ ВИКЛИКИ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ
В УНІВЕРСИТЕТСЬКОМУ ПРОСТОРІ»**

18-21 травня 2017 року

Місце проведення:

**Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського
(м. Одеса, вул. Старопортофранківська, 26)**

**Одеса
2017**

**Министерство образования и науки Украины
Национальная академия педагогических наук Украины
Ассоциация университетов Украины
Одесская областная государственная администрация
Одесский городской совет
Одесский областной институт усовершенствования учителей
Образовательно-культурный центр «Институт Конфуция»**

**ЮЖНОУКРАИНСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ
ПЕДАГОГИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ ИМЕНИ К. Д. УШИНСКОГО**

МАТЕРИАЛЫ

III МЕЖДУНАРОДНОГО КОНГРЕССА

**«ГЛОБАЛЬНЫЕ ВЫЗОВЫ ПЕДАГОГИЧЕСКОГО
ОБРАЗОВАНИЯ В УНИВЕРСИТЕТСКОМ ПРОСТРАНСТВЕ»**

18-21 мая 2017 года

Место проведения:

**Южноукраинский национальный педагогический университет
имени К. Д. Ушинского
(г. Одесса, ул. Старопортофранковская, 26)**

**Одесса
2017**

**Ministry of Education and Science of Ukraine
National Academy of Educational Sciences of Ukraine
Association of Universities of Ukraine
Odessa Regional State Administration
Odessa City Council
Odessa Regional Advanced Training Institute for Teachers
Education and Culture Centre «Confucius Institute»**

**SOUTH UKRAINIAN NATIONAL PEDAGOGICAL UNIVERSITY
NAMED AFTER K. D. USHYNKY**

**THIRD INTERNATIONAL CONGRESS
«GLOBAL CHALLENGES OF PEDAGOGICAL EDUCATION
IN ACADEMIC SPACE»**

18-21 May 2017

South Ukrainian National Pedagogical University
named after K. D. Ushynsky
26, Staroportofrankivska Str.

Odessa
2017

УДК 378.4:37.015.3+001
ББК 74+72я43
Г 54

Рекомендовано до друку рішенням ученої ради
Південноукраїнського національного педагогічного університету
імені К. Д. Ушинського
(протокол № 11 від 27 квітня 2017 року)

Укладачі:

Чебикін Олексій – доктор психологічних наук, академік НАПН України (голова)
Ананьєв Антон – кандидат психологічних наук, приват-професор (Україна)
Андрущенко Віктор – доктор філософських наук, академік НАПН України (Україна)
Богуш Алла – доктор педагогічних наук, академік НАПН України (Україна)
Білова Наталія – кандидат педагогічних наук, приват-професор (Україна)
Балуба Ігор – кандидат історичних наук, начальник відділу педагогічної та післядипломної освіти Міністерства освіти і науки України (Україна)
Бідний Григорій – професор Університетського коледжу м. Нью Джерсі (США)
Богданова Інна – доктор педагогічних наук, професор (Україна)
Гаєвець Яна – кандидат педагогічних наук, викладач (Україна)
Гайжугіс Альгірдас – габілітований доктор гуманітарних наук, академік, член-кореспондент Академії наук Литовської республіки (Литва)
Дін Сін – PhD, координатор Освітньо-культурного центру КНР «Інститут Конфуція» (Китай)
Джангулашвілі Леван – професор (Грузія)
Джуринський Петро – доктор педагогічних наук, професор (Україна)
Долинський Борис – доктор педагогічних наук, професор (Україна)
Жаровцева Тетяна – доктор педагогічних наук, професор (Україна)
Жук Олександр – доктор педагогічних наук, професор (Білорусь)
Задорожна Любов – кандидат філософських наук, заступник директора Одеського обласного інституту вдосконалення вчителів (Україна)
Койчева Тетяна – доктор педагогічних наук, професор (Україна)
Копусь Ольга – доктор педагогічних наук, професор (Україна)
Курлянд Зінаїда – доктор педагогічних наук, професор (Україна)
Мартінова Раїса – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України (Україна)
Музиченко Ганна – доктор політичних наук, професор (Україна)
Наумкіна Світлана – доктор політичних наук, професор (Україна)
Осипова Тетяна – доктор педагогічних наук, професор (Україна)
Пальшкова Ірина – доктор педагогічних наук, професор (Україна)
Попова Олександра – кандидат педагогічних наук, доцент (Україна)
Саннікова Ольга – доктор психологічних наук, професор, академік НАПН України (Україна)
Симоненко Світлана – доктор психологічних наук, професор (Україна)
Скворцова Світлана – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України (Україна)
Тарасенко Ольга – доктор мистецтвознавства, професор (Україна)
Хмель Наталя – кандидат психологічних наук, приват-професор (Україна)
Яковлева Марина – кандидат психологічних наук, доцент (Україна)

Усі матеріали друкуються в авторській редакції.

Глобальні виклики педагогічної освіти в університетському просторі : матеріали III Міжнародного Конгресу (м. Одеса, 18-21 травня 2017 року) / Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського. – Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2017. – 678 с.

ISBN 978-966-916-275-5

До збірника ввійшли матеріали III Міжнародного Конгресу «Глобальні виклики педагогічної освіти в університетському просторі», присвяченого узагальненню педагогічних, психологічних та соціально-політичних аспектів підготовки сучасного вчителя; системі формування духовного та інтелектуального потенціалу сучасної молоді; перспективним психолого-педагогічних концепціям підготовки вчителя в системі університетської освіти; інноваційним авторським педагогічним технологіям.

Збірник рекомендовано для широкого кола фахівців, які цікавляться проблемами педагогічної освіти.

УДК 378.4:37.015.3+001
ББК 74+72я43

ISBN 978-966-916-275-5

© Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського, 2017

О. Бондарчук, Є. Ільїна, Є. Климова, Н. Лукашевич, А. Реана, І. Сингаївської та ін.; праці науковців, де висвітлена структура соціальних, у тому числі й професійних, ролей (Г. Андреева, Р. Ассаджіолі, П. Горностай, І. Колмакова, Н. Корабльова, О. Кронік, Р. Лінтон, В. Максимов, Р. Мертон, З. Мірошник, Т. Титаренко, Т. Шибутані та ін.).

Ролеграма – це складно організована відкрита система узгоджених механізмів, спрямованих на формування та реалізацію рольового репертуару особистості (З. Мірошник). Ролеграма – система, комплекс дій, що асоціюються з компетентним виконанням конкретної ролі.

Таким чином, ролеграма дозволяє відпрацьовувати певні дії, що є змістовим наповненням відповідної ролі. Очевидно, що існують загальні дії, які можуть входити до складу різних професійних ролей, що належать до одного класу професій, наприклад, «людина – людина» (вчитель початкових класів, практичний психолог, педагог-філолог). Однак, семантичний простір дії в даному випадку залежить від змістового наповнення конкретної ролі, від тих функцій, що передбачені нею в межах певної професійної діяльності особистості.

Слід зазначити, що рольова структура особистості професіонала являє собою синтез багатьох ролей, а ролеграма як засіб, спрямована на формування визначеної ролі. Тому, на нашу думку, для успішного розвитку рольової структури особистості фахівця ролеграма повинна реалізовуватися на практиці в межах спеціально розробленої розвивальної програми, де буде відбуватися розвиток, а за необхідності й корекція, моделей поведінки особистості, формування її рольової компетентності.

Таким чином, ролеграма є системою послідовних і цілеспрямованих дій особистості сучасного фахівця, що реалізуються обов'язково у взаємодії з іншими людьми, та спрямовані на формування рольової компетентності (мотивованої здатності) шляхом самопізнання, самоактуалізації і самореалізації свого творчого потенціалу професіонала.

Література

1. Горностай П. П. Личность и роль: Ролевой подход в социальной психологии личности / П. П. Горностай. – Київ: Інтерпрес ЛТД, 2007. – 312 с.
2. Корабльова Н. С. Багатоманітність рольової реальності: ролі і маски – лик і личина / Надія Степанівна Корабльова. – Харків: ХНУ, 2000. – 288 с.
3. Мертон Р. Соціальна теорія і структура / Роберт Мертон. – Москва: АСТ6 Хранитель, 2006. – 873 с.
4. Мірошник З. М. Рольова структура особистості вчителя початкових класів: монографія / Зоя Михайлівна Мірошник. – Харків: ХНПУ, 2011. – 306 с.
5. Равен Дж. Компетентність в сучасному суспільстві / Джон Равен. – Москва Когіто-Центр, 2002. – 185 с.
6. Системно-ролева теорія формування личности педагога / В. Г. Максимов, О. Г. Максимова, Н. Ю. Савчук и др. / Мин-во образования и науки РФ; Чуваш. гос. пед. ун-т им. И. Я. Яковлева. – Москва: Academia, 2007. – 536 с.
7. Шибутані Т. Соціальна психологія / Т. Шибутані; [пер. с англ. В. В. Ольшанського]. – Ростов-н/Д.: Феникс, 2002. – 544 с.

СПІВВІДНОШЕННЯ КОНФЛІКТНОСТІ ТА КОНФЛІКТОСТІЙКОСТІ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ

Ульянова Т. Ю.

Університет Ушинського, Україна

Наростаюча конфліктогенність буття залучає до комунікаційного простору все більше учасників конфліктної взаємодії. Поява конфліктів різного ступеня інтенсивності і форм призводить до руйнації сформованих правил і норм суспільної життєдіяльності людей. Конфліктна поведінка, фізичне насильство і погрози, психологічний тиск, негативні емоції, стреси, високий ступінь невизначеності, ситуації ризику – все це умови, в яких доводиться здійснювати свою діяльність багатьом людям. У такому випадку, протиставленням конфліктності, як властивості особистості, стає така характеристика особистості як конфліктостійкість, що необхідна для профілактики та корекції конфліктної поведінки.

Вивчення конфліктності особистості у сучасній науці здійснюється у міждисциплінарному науковому просторі, про що свідчить інтерес до цього феномену з боку філософії, соціології, культурології, історії, педагогіки, психології, психотерапії.

Конфліктність у психології розуміється і як різнорівневе та інтегральне об'єктивно-суб'єктивне утворення, що зумовлено певними особистісними властивостями, і як бурхливий та емоційно гострий тип реагування на конфліктогени, що знаходить прояв у спілкуванні, взаємодії,

стосунках з навколишнім [2]. Аналіз останніх досліджень і публікацій показав, що поняття «конфліктність» розглядається як багатокomпонентна властивість особистості, котра характеризується потребою у пошуках конфліктних ситуацій (Н. І. Добіна, М. М. Кашапов) [1]; відносна частота участі людини у реальних конфліктах (А. І. Шипілов, А. Я. Анцупов, Н. В. Гришина) [2, 3]; конфліктна поведінка, тип реагування на вплив соціально-психологічних чинників (конфліктогенів) (Т. В. Дуткевич, М. І. Леонов) [5]; спрчинює зародження, динаміку і кінцевий результат розвитку конфлікту (Г. Є. Григор'єва, Є. П. Ільїн) [4].

У контексті континуально-ієрархічного підходу О. П. Саннікової конфліктність (схильність до конфліктної поведінки) розглядається як стійка, багаторівнева властивість особистості. У цьому дослідженні конфліктність – це властивість, котра характеризується такою психічною активністю людини, такими емоціями, думками, мисленням, намірами, установками тощо, котрі спонукають особистість до конфліктної поведінки, зовнішньої, фізичної активності людини. Інакше кажучи, конфліктність – це вибіркова спрямованість особистості на поведінку, котра відповідає конфліктним переживанням, когніціям, задуму, намірам, установкам.

У науковій літературі конфліктостійкість особистості є специфічним проявом психологічної стійкості. Це поняття розглядається як здатність людини оптимально організувати свою поведінку у складних ситуаціях взаємодії, безконфліктно вирішувати виниклі проблеми у стосунках з людьми. Конфліктостійкість не є вродженою властивістю особистості, а формується одночасно з її розвитком і залежить від: типу нервової системи людини; досвіду людини, професійної підготовки; навичок і умінь поведінки і діяльності; рівня розвитку основних пізнавальних структур особистості.

У дослідженні були використані методики: «Диференціальна діагностика схильності до конфліктності», О. П. Саннікової, Т. Ю. Ульянової [1] та «Визначення рівня конфліктостійкості» М. П. Фетіскіна, В. В. Козлова, Г. М. Мануйлова [7]. Обрані методики мають задовільні психометричні характеристики щодо надійності та валідності. До вибіркової сукупності увійшли 230 слухачів факультету післядипломної освіти зі спеціальності «Психологія» Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського у віці від 25 років до 40 років. Математико-статистичні процедури обробки результатів дослідження здійснювались з використанням комп'ютерної статистичної програми SPSS 13.00 for Windows. Використовувались кореляційний та якісний аналіз даних.

Кореляційний аналіз встановив від'ємні на 1% рівні значущості зв'язки між *показниками конфліктності та конфліктостійкості*. Отриманні результати свідчать про те, що підвищення конфліктності супроводжується зниженням конфліктостійкості і навпаки. Подальше застосування якісного аналізу дозволило вивчити психологічні характеристики конфліктостійкості осіб з різним типом конфліктності. Попередньо за допомогою методу «асів» [6] з вибірки обстежених було виокремлено п'ять груп осіб: з високим (гр. Кmax) і низьким рівнем конфліктності (гр. Кmin) – полімодальні типи конфліктності, та групи осіб з домінуванням одного з якісних компонентів конфліктності: емоційний (гр. КЕ), когнітивний (гр. КК), конативний (поведінковий) (гр. КП) – мономодальні типи.

Використання методу «профілів» дозволило вивчити індивідуально-психологічні особливості конфліктостійкості осіб, з різним типом конфліктності у кожній із виокремлених груп. У представників групи осіб з високим рівнем конфліктності (гр. Кmax) конфліктостійкість досягає досить низького рівня, тому що її профіль знаходиться у просторі II квартиля розподілу. Конфліктостійкість у представників групи осіб з низьким рівнем конфліктності (гр. Кmin) знаходиться на відносно високому рівні, про що свідчить розташування цього профілю в III квартилі розподілу. Стосовно представників групи осіб когнітивної конфліктності (гр. КК), то значення показників конфліктостійкості цієї групи знаходиться у площині середньої лінії ряду (зона II-III квартилю розподілу), на відміну від груп з домінуванням емоційної та конативної конфліктності. Це вказує на те, що особи з домінуванням емоційної (гр. КЕ) та конативної конфліктності (гр. КП) не вміють керувати своїм емоційним станом, вчинками і не мають здатності відкрито висловлювати свої емоції без образи особистості опонента.

Література

1. А. с. Психодіагностика конфліктності: Процедура «Експрес-діагностика показників конфліктності (ЕДІКО)»; Методика «Експрес-діагностика суб'єктивного ставлення до конфлікту» (ЕДІСС); Методика «Диференціальна діагностика схильності до конфліктності (ДИДІКО 1 – самооцінний варіант; ДИДІКО 2 – експертний варіант)» / О. П. Саннікова, Т. Ю. Ульянова. – № 64061 від 12.02.2016. – 86 с.
2. Анцупов А. Я. Конфликтология / А. Я. Анцупов, А. И. Шипилов. – М., 2000. – 551 с.
3. Гришина Н. В. Психология конфликта / Н. В. Гришина. – СПб.: Питер, 2006. – 464 с.
4. Ильин Е. П. Психология общения и межличностных отношений / Е. П. Ильин. – СПб.: Питер, 2009. – 576 с.

5. Леонов Н. И. Конфликтология: Учеб. пособие / Н. И. Леонов. – 2-е изд., испр. и доп. – М.: Издательство Московского психолого-социального института; Воронеж: Издательство НПО «МОДЭК», 2006. – 232 с.
6. Санникова О. П. Эмоциональность в структуре личности / О. П. Санникова. – Одесса: Хорс, 1995. – 334 с.
7. Фетискин Н. П. Социально-психологическая диагностика развития личности и малых групп / Н. П. Фетискин, В. В. Козлов, Г. М. Мануйлов. – М.: Изд-во Инст-та Психотерапии, 2002. – 339 с.

ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД НАВЧАННЯ У ВИЩІЙ ШКОЛІ В АДАПТАЦІЙНИЙ ПЕРІОД

Хмель Н. Д.

Університет Ушинського, Україна

Сучасний стан розвитку вищої освіти пов'язаний із застосуванням компетентнісного підходу. Аналіз численних наукових публікацій свідчить про те, що реалізація цього підходу неможлива без науково обґрунтованого психологічного супроводу.

У вищій школі психологічний супровід доки не отримав системного розповсюдження. Це багато в чому пов'язано з відсутністю єдиних дефініцій самого поняття «психологічний супровід» і його єдиних організаційних і методологічних положень. Компетентнісний підхід дозволяє уникнути обмеженостей існуючого управлінсько-технологічного розуміння психологічного супроводу, бо компетентність – це не лише глибоке знання в тій або іншій предметній області, висока міра кваліфікації, але і, з суб'єктно-орієнтованої точки зору, це інтегральна якість суб'єкта учбової діяльності, яка проявляється у вигляді готовності і здатності студентів опанувати ключові компетенції, що мають відношення до успішної реалізації себе в професійній діяльності.

Головна мета психологічного супроводу у вищій школі пов'язана з перспективним напрямом діяльності студента, орієнтованим на максимальне сприяння особистісному і професійному розвитку. Досвід створення системи супроводу показує, що ця мета може бути реалізована тільки тоді, коли досягається «стикування» початкової та кінцевої цілей діяльності по відношенню до особистості студента. Початкова мета взаємодії у супроводі – визначення і формування готовності студентів до навчання у вищій за допомогою інтелектуальних, емоційних, мотиваційних, поведінкових дій, виявлення їх індивідуальних особливостей як основи розвитку компетентності на першому етапі навчання у внз. Кінцева мета взаємодії у супроводі – формування у студента психологічної, професійної, творчої готовності до майбутньої професійної діяльності, професійного саморозвитку.

Труднощі студентів, що виникають у навчанні у вищій, мають специфіку на різних етапах навчання. Для першокурсників це, передусім, труднощі пов'язані з процесом адаптації до внз – встановлення міжособових взаємовідносин у групі, пристосування до нових вимог, умов. Для студентів 2-3 курсів приводом для звернення до психологів можуть стати розчарування, втрата інтересу до навчання, зниження учбової мотивації. Для студентів випускних курсів актуальним стає визначення подальшого професійного шляху, зіставлення бажаного і досягнутого в професійному розвитку. В той же час, є і загальні проблеми, що виникають у студентів незалежно від терміну навчання («особисті проблеми», «особисті переживання»), які впливають на психоемоційний стан студента, а також на ефективність навчання. У абсолютній більшості молодих людей здійснюється «відрив» від сім'ї, активно розвивається соціальний досвід спілкування, навчання, життя і побуту в нових часто дуже непростих умовах внз. З іншого боку, зростає кількість ступенів свободи в самостійній поведінці, проведенні дозвілля.

Організація адаптаційного етапу супроводу має бути підпорядкована рішенням таких завдань:

- сприяти самовизначенню студентів освітньої установи на початковому етапі професійної підготовки;
- допомогти студентам у визначенні своїх можливостей, виходячи з індивідуальних здібностей, схильностей, інтересів, стану здоров'я;
- забезпечити психологічну підтримку і супровід процесу адаптації до освітньої діяльності;
- дати студентам можливість отримання психологічних знань, умінь і навичок, необхідних для отримання професії, розвитку кар'єри, досягнення успіху в житті;
- формувати у студентів позитивну життєву позицію, стратегію розвитку в професійній діяльності;
- підтримувати студентів у формуванні відповідальності і здатності до активної соціальної взаємодії, поваги прав і свобод іншої особи;
- сприяти адміністрації і педагогічному колективу в створенні соціальної ситуації розвитку, що забезпечує психологічні умови для охорони здоров'я і розвитку особистості студентів і інших учасників освітнього процесу;